СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

КАТЕДРА „СТАТИСТИКА И ПРИЛОЖНА МАТЕМАТИКА“

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Красимира Славева – Ръководител на проекта
Доц. д-р Пламен Петков – Ръководител катедра „Статистика и приложна математика“
Доц. д-р Стела Касабова
Гл. ас. д-р Ваня Ганева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Поля Ангелова

Членове:
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Стела Касабова
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Екатерина Тошева
Доц. д-р Атанас Атанасов

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1892-7

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В БЪЛГАРИЯ

НЕОБХОДИМО ЛИ Е НОВО ТЕРИТОРИАЛНО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА – ЗАЩО, КАК И КОГА?
Борислав Борисов, проф. дн 7

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА, НАСТЪПИЛИ В СЛЕДСТВИЕ ПАНДЕМИЧНАТА КРИЗИСНА ОБСТАНОВКА
Венелин Терзиев, инж., проф., дн 15

ТРАНСПОРТНАТА СВЪРЗАНОСТ И ИНВЕСТИЦИИТЕ ВЪВ ФОКУСА НА ПЛАНОВЕТЕ ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНИТЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (ПО ПРИМЕРА НА БЕЛЕНЕ И ПОРДИМ)
Андрей Захариев, проф. д-р, Стоян Проданов, проф. д-р, Анелия Радулова, доц. д-р, Силвия Заркова, д-р, Борислав Лазаров, докторант 32

ПОЛИТИКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЕРИФЕРНИТЕ РАЙОНИ
Маргарита Богданова, проф. д-р 42

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ОЦЕНКАТА НА БЕДНОСТТА В БЪЛГАРИЯ
Поля Ангелова, проф. д-р..... 50

ИНТЕГРИРАНОТО ПЛАНИРАНЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
Евелина Парашкевова, доц. д-р..... 59

ТЕРИТОРИАЛНОТО УСТРОЙСТВО НА БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Камен Петров, доц. д-р..... 68

РЕГИОНАЛНО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ – АЛТЕРНАТИВИ МЕЖДУ СЕВЕРА И ЮГА
Камен Петров, доц. д-р, Радослав Костев, докторант..... 77

АНАЛИЗ НА РАЗЛИЧИЯТА В КЛЮЧОВИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Красимира Славева, доц. д-р..... 85

ЛОГИСТИЧНИТЕ ВЕРИГИ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ТЕРИТОРИАЛНА КОХЕЗИЯ
Маруся Линкова, доц. д-р, Елица Лазарова, гл. ас. д-р..... 97

ИЗСЛЕДВАНЕ НА РЕГИОНАЛНАТА ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ В БЪЛГАРСКАТА СИСТЕМА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ С КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ
Пламен Петков, доц. д-р, Елеонора Минева-Димитрова, ас. д-р..... 105

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В ДОХОДИТЕ И АСОРТИМЕНТНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВАТА В БЪЛГАРИЯ
Симеонка Петрова, доц. д-р..... 115

БИЗНЕС СРЕДАТА КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
Стела Касабова, доц. д-р..... 122

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ ЧРЕЗ ПРОМЕНИ В АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИАЛНОТО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА
Тихомир Личев, доц. д-р, Катя Личева, доц. д-р..... 130

ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ – КЛЮЧОВ ФАКТОР ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА РАЗЛИЧИЯТА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Христо Сирашки, доц. д-р..... 138

ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ
Десислава Алексиева, гл. ас. д-р..... 146

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В МАЛКИТЕ ОБЩИНИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ
Методи Иванов, гл. ас. д-р 153

РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ И ИЗМЕРЕНИЯ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА БПЦ
Петкан Илиев, гл. ас, д-р..... 161

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ МЕГАПОЛИС В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ СРЕЩУ ОАЗИСИТЕ В СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ
Петя Василева, гл. ас. д-р..... 173

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В НАПОЯВАНАТА ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Радка Ненова, гл. ас. д-р..... 181

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ
Таня Тодорова, гл. ас. д-р 190

РЕГИОНАЛНИ АСИМЕТРИИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ В БЪЛГАРИЯ (2014-2020)
Юлиян Господинов, гл. ас. д-р 197

СЪПОСТАВИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ИНДУСТРИЯТА В СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Явор Станев, гл. ас. д-р 205

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В БЪЛГАРИЯ

ВРЪЗКАТА “УРБАНИЗАЦИЯ - ПОТРЕБНОСТИ ОТ ЗДРАВЕ И ЗДРАВОСЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ”. МЕТОДИ ЗА ИЗМЕРВАНЕ
Анастасия Марчева, доц. д-р 213

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В ОБЛАСТ ПЛЕВЕН
Галина Тодорова, доц. д-р 220

ОТНОСНО НЯКОИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ДАННИ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ИДЕНТИФИЦИРАНЕ ИНОВАЦИОННИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Искра Пантелеева, доц. д-р 228

МАЩАБИ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИНАНСОВИ АГРОПАЗАРИ
Любомир Любенов, доц. д-р, Анелия Любенова, д-р 237

ОПЕРАТИВЕН КОНТРОЛИНГ ВЪВ ФИРМАТА
Людмил Б. Кръстев, доц. д-р 247

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО СБЛИЖАВАНЕ СПОРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СТЪЛБ НА СОЦИАЛНИТЕ ПРАВА
Маргарита Шопова, доц. д-р, Тихомир Върбанов, гл. ас. д-р, Евгени Овчинников, ас. д-р 254

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ РАЗВИТИЕ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Марина Николова, доц. д-р 263

„ЗА“ И „ПРОТИВ“ ДОПЪЛНЕНИЕТО НА МЕТОДИКАТА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЛИНИЯТА НА БЕДНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Николай Нинов, доц. д-р 273

БИЗНЕС СРЕДАТА И ПИВОВАРНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ
Сергей Найденов, доц. д-р 282

СОЦИАЛНОТО НЕРАВЕНСТВО – КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА И ИЗМЕРВАНЕ
Ваня Ганева, гл. ас. д-р 290

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В УСЛОВИЯТА НА КОВИД-19
Емил Николов, гл. ас. д-р 298

СТАТИСТИЧЕСКО ИЗУЧАВАНЕ НА ЗАСТРАХОВКА „КАРГО“ В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2010-2019 Г. – СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ
Милен Митков, гл.ас. д-р 306

УВЕЛИЧАВАНЕ НЕДОСТИГА НА РАБОТНА СИЛА В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
Милена Владимирова, гл. ас. дм 316

УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ В ЕВРОПЕЙСКАТА СОЦИАЛНА ПРОГРАМА
Иванка Янкова, докторант 323

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В ЕВРОПА

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: THE VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.), Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student, Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.), Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD, Tadija Djukić, Full professor, PhD..... 358

РЕГИОНАЛЬНЫЕ РАЗЛИЧИЯ ПОВЕДЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19, НА ПРИМЕРЕ МОЛДОВЫ, БОЛГАРИИ И РУМЫНИИ (MD, BG, RO)
Эдуард Хырбу, доц. к.э.н. 366

ПОЗДРАВИТЕЛНИ АДРЕСИ..... 373

CONTENTS

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN BULGARIA

IS A NEW TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY NEEDED – WHY, HOW AND WHEN
Borislav Borisov, Prof. DSc..... 7

REGIONAL DIFFERENCES ON THE LABOR MARKET AS A RESULT OF THE PANDEMIC CRISIS
Venelin Terziev, Eng., Prof, DSc..... 15

TRANSPORT CONNECTIONS AND INVESTMENTS IN THE FOCUS OF THE PLANS FOR INTEGRATED DEVELOPMENT OF MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA (ON THE EXAMPLE OF BELENE AND PORDIM)
Andrey Zahariev, Prof. PhD., Stoyan Prodanov, Prof. PhD., Anelia Radulova, Assoc. Prof. PhD., Silvia Zarkova, Ph.D., Borislav Lazarov, PhD Student..... 32

POLICIES FOR PERIPHERAL REGIONS DEVELOPMENT
Margarita Bogdanova, Prof. PhD..... 42

REGIONAL DIFFERENCES AND TRENDS IN EVALUATION OF POVERTY IN BULGARIA
Polya Angelova, Prof. PhD..... 50

INTEGRATED PLANNING AS A TOOL FOR OVERCOMING REGIONAL DIFFERENCES
Evelina Parashkevova, Assoc. Prof. PhD..... 59

THE TERRITORIAL ORGANIZATION OF BULGARIA AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD..... 68

REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN BULGARIA - ALTERNATIVES BETWEEN THE NORTH AND THE SOUTH
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD, Radoslav Kostev, PhD Student..... 77

ANALYSIS OF THE DIFFERENCES IN KEY INDICATORS FOR THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF NORTH AND SOUTH BULGARIA
Krasimira Slaveva, Assoc. Prof. PhD..... 85

LOGISTICS CHAINS AS A TOOL FOR TERRITORIAL COHESION
Marusya Linkova, Assoc. Prof. PhD,
Elitsa Lazarova, Chief. Assist. Prof. PhD 97

STUDY OF REGIONAL DIFFERENTIATION IN THE BULGARIAN HIGHER EDUCATION SYSTEM WITH CLUSTER ANALYSIS
Plamen Petkov, Assoc. Prof. PhD,
Eleonora Mineva-Dimitrova, Assist. Prof. PhD 105

REGIONAL DIFFERENCES IN INCOME AND ASSORTMENT CONSUMPTION OF HOUSEHOLDS IN BULGARIA
Simeonka Petrova, Assoc. Prof. PhD 115

BUSINESS ENVIRONMENT AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Stela Kasabova, Assoc. Prof. PhD 122

OPPORTUNITIES FOR REDUCING REGIONAL IMBALANCES THROUGH CHANGES IN THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY
Tihomir Lichev, Assoc. Prof. PhD, Katya Licheva, Assoc. Prof. PhD 130

PROFESSIONAL TRAINING - A KEY FACTOR FOR GET OVER THE DIFFERENCES BETWEEN NORTHERN AND SOUTH BULGARIA
Histo Sirashki, Assoc. Prof. PhD 138

THE PARTNERSHIP IN MANAGING REGIONAL IMBALANCES
Desislava Aleksieva, Chief. Assist. Prof. PhD..... 146

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN SMALL MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA: TRENDS AND PERSPECTIVES
Metodi Ivanov, Chief. Assist. Prof. PhD 153

REGIONAL ASPECTS AND DIMENSIONS OF THE SOCIO-ECONOMIC ACTIVITY OF THE BOC
Petkan Iliev, Chief. Assist. Prof. PhD 161

THE SOCIO-ECONOMIC MEGAPOLIS IN SOUTH BULGARIA AGAINST THE OASIS IN NORTHERN BULGARIA
Petya Vasileva, Chief. Assist. Prof. PhD 173

REGIONAL DIFFERENCES IN IRRIGATED ARABLE LAND BETWEEN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA
Radka Nenova, Chief. Assist. Prof. PhD..... 181

STATISTIC MEASUREMENT OF REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITY BETWEEN BULGARIA AND ROMANIA
Tanya Todorova, Chief. Assist. Prof. PhD 190

REGIONAL ASYMMETRES IN PROJECT MANAGEMENT IN BULGARIA (2014-2020)
Yuliyan Gospodinov, Chief. Assist. Prof. PhD 197

COMPARATIVE ANALYSIS OF INDUSTRY IN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA.
Yavor Stanev, Chief. Assist. Prof. PhD 205

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN BULGARIA

THE "URBANIZATION – HEALTH AND HEALTHY LIFESTYLE" RELATIONSHIP. MEASUREMENT METHODS
Anastasiya Marcheva, Assoc. Prof. PhD 213

CONDITION AND DEVELOPMENT OF THE LABOR MARKET IN PLEVEN DISTRICT
Galina Todorova, Assoc. Prof. PhD 220

REGARDING SOME MACROECONOMIC DATA – A PREREQUISITE FOR IDENTIFYING THE INNOVATIVE OPPORTUNITIES OF THE BULGARIAN ECONOMY
Iskra Panteleeva, Assoc. Prof. PhD 228

SCALE OF BULGARIAN AGRICULTURAL FINANCIAL MARKETS
Lyubomir Lyubenov, Assoc. Prof. PhD Anelia Lyubenova, PhD 237

OPERATIVE CONTROLLING IN THE FIRM
Lydmil Krastev, Assoc. Prof. PhD 247

OPPORTUNITIES FOR EVALUATING SOCIO-ECONOMIC CONVERGENCE WITHIN THE EUROPEAN PILLAR OF SOCIAL RIGHTS
Margarita Shopova, Assoc. Prof. PhD, Tihomir Varbanov, Chef Assist. Prof. PhD, Evgeni Ovchinnikov, Assist. Prof. PhD 254

PPORTUNITIES AND CHALLENGES IN THE DEVELOPMENT OF LAND RELATIONS IN BULGARIA
Marina Nikolova, Assoc. Prof. PhD 263

„FOR" AND „AGAINST" THE ADDITION TO THE METHODOLOGY FOR DETERMINING THE POVERTY LINE IN BULGARIA
Nikolay Ninov, Assoc. Prof. PhD 273

THE BUSINESS ENVIRONMENT AND BREWERIES IN BULGARIA
Sergey Naydenov, Assoc. Prof. PhD..... 282

SOCIAL INEQUALITY – CONCEPTUAL FRAMEWORK AND MEASUREMENT
Vanya Ganeva, Chief Assist. Prof. PhD..... 290

CORPORATE SICIAL RESPONSIBILITY IT THE CONDITION OF COVID-19
Emil Nikolov, Chief Assist. Prof. PhD 298

STATISTICAL STUDY OF CARGO INSURANCE IN BULGARIA FOR THE PERIOD 2010-2019 - MODERN DIMENSIONS
Milen Mitkov, Chief Assist. Prof. PhD..... 306

INCREASING THE LABOR SHORTAGES IN HEALTHCARE
Milena Vladimirova, Chief Assist. Prof. MD 316

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN SOCIAL AGENDA
Ivanka Yankova, PhD Student 323

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN EUROPE

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.),
Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student,
Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.),
Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD,
Tadija Djukić, Full professor, PhD 358

REGIONAL DIFFERENCES IN POPULATION BEHAVIOR IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC, AS EXEMPLIFIED BY MOLDOVA, BULGARIA AND ROMANIA (MD, BG, RO)
Eduad Hirbu. Assoc. Prof. PhD 366

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

ISBN 978-954-23-1892-7

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ ЧРЕЗ ПРОМЕНИ В АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИАЛНОТО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА

Тихомир Личев, доц. д-р
Катедра „Икономика и управление на туризма“
e-mail: t.lichev@uni-svishtov.bg
Катя Личева, доц. д-р
Катедра „Социални и правни науки“
e-mail: k.licheva@uni-svishtov.bg
СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Резюме: *В настоящето изследване се прави анализ на някои диспропорции в регионалното развитие и факторите, които влияят върху тези процеси. Посочени са някои характеристики на изоставането на цели райони главно в Северна България и в по-малка степен в Южна, спрямо ЕС. Разгледани са пътищата за намаляването на териториалните единици чрез промени в АТД на страната.*

Ключови думи*: регион, регионални проблеми, регионална политика, регионално развитие, АТД.*

JEL: *R1, R5.*

OPPORTUNITIES FOR REDUCING REGIONAL IMBALANCES THROUGH CHANGES IN THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY

Tihomir Lichev, Assoc. Prof. PhD
Department of Economics and Management of Tourism
e-mail: t.lichev@uni-svishtov.bg
Katya Licheva, Assoc. Prof. PhD
Department of Social Sciences and Law
e-mail: k.licheva@uni-svishtov.bg
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Abstract: *The present study analyzes some disparities in regional development and the factors that influence these processes. Some characteristics of the falling behind of whole regions are indicated, mainly in Northern Bulgaria and to a lesser extent in the South,*

compared to the EU. The ways for the reduction of the territorial units through changes in the ATD of the country are considered.

Key words: *region, regional problems, regional policy, regional development, ATD.*

JEL: *R1, R5.*

Въведение

В социално-икономическото развитие на България се забелязват значителни дисбаланси, които ясно се проявяват в различните териториални единици на страната. В настоящето изследване са разгледани основните черти на провежданата регионална политика в Р. България. Посочена е връзката й с отделните административно-териториални деления, които се провеждат в исторически план. Разгледани са особеностите на териториалното устройство на страната, което е провеждано в цел рационално развитие на територията. Проследява се в хронологичен аспект как се променят идеите относно деленето на страната на отделни териториални единици – община, област, райони за планиране (статистически райони). Поради протичащата остра демографска криза и липсата на икономически и административен капацитет на отделни териториални единици е необходимо окрупняването им.

1. Регионална политика в Република България – хронологически аспекти

Една от формите за провеждане на държавно регулиране на стопанството е регионалната политика. Тя представлява „специфична сфера на дейност по управление на социално – икономическото и политическото развитие в пространствен (регионален) аспект, която отразява както връзката на държавата с отделните региони, така и връзката между самите региони“ (Карастоянов & Попов, 1997).

Също така регионалната политика, най-общо казано се свързва с прилагането на социално-икономическа политика на държавата в отделните териториални единици. Чрез нея се търси намаляване на някои диспропорции, решаването на редица сложни социални, икономически и екологически проблеми. Проблемите на регионалното развитие са резултат от продължителни натрупвания, от небалансирано нарастване на демографския и икономически потенциал и инфраструктурата в отделните части на дадената територия. Непрекъснато нарастващите диспропорции водят до промени в основните пространствени (териториални) системи на регионално и локално равнище, които от една страна водят до хипертрофия в отделни промишлени райони и агломерации, което е характерно главно за по големите градове и техните

зони на влияние, а то друга до дестабилизация и деградация на териториалните системи в по-голямата част на територията на страната. Според редица автори проблемите в националните, регионални и локални единици могат да се групират в четири основни групи – икономически, социални, социално-демографски и екологически. За разрешаването на тези проблеми се налага държавна намеса.

Според известния наш учен географ Г. Гешев регионалните проблеми могат да се разложат по функционално – структурен разрез. Можем да се съгласим с предложената от него класификация на основните групи проблеми в териториалните и регионалните системи, че са четири – икономически, социални социално-демографски и екологически (Гешев, 1999).

Така очертаните теоретико-методологични проблеми на регионалното развитие намират своите конкретни примери в страната. За тяхното преодоляване или поне смекчаване държавата провежда своя регионална политика. В редица изследвания на множество автори са проследени особеностите на провежданата регионална политика у нас. Трябва да се посочи, че „в началото на седемдесетте години бяха констатирани териториални диспропорции, формирани в резултат на високата степен на индустриализация на страната, на интензивно протичащите миграционни процеси от селата и градовете и промишлените съсредоточия, в превръщането на 27-те окръжни града в центрове за икономически, културен и социален просперитет (Григоров & др., 1994). През този първи етап регионалната политика на държавата бе насочена главно към изграждане на големи производствени мощности. По-късно е началото на осемдесетте години, регионалната политика беше ориентирана към пряка активна намеса на държавата, посочена предимно към стимулиране развитието на периферните гранични райони на страната. Реално съществуват следните основни типа райони – централни, депресивни и периферни. Практически, остри социално-икономически и екологически проблеми се очертават и в трите типа територии. Според специалисти от Министерството на териториалното развитие в Република България съществуват 30 района, обхващащи 97 общини с остри икономически и социални проблеми. Основният недостатък на регионалното развитие в Република България в условията на прехода към пазарна икономика и до днес е липсата на определена регламентация на взаимоотношенията между всички субекти, които имат отношение към управлението на териториалните единици. Приетият от Народното събрание на **Закона за регионалното развитие** и

неговите непрекъснати промени и допълнения не доведе до завършването на процеса на административно – териториалната реформа (Закон за регионалното развитие, 2008). Продължават да нарастват регионалните дисбаланси, с растеж на процесите на концентрация на населението и чуждестранните инвестиции и производствени мощности в София и още 35 градски селища. В същото време Северна България продължава да изостава спрямо южната част на страната в своето развитие. При територия 43% от тази на страната, тук живее 36% от населението и се създава около 25% от БВП.

2. Административно-териториално устройство на Република България – съвременно състояние и възможности за промени

Административно-териториалното устройство представлява съзнателно провеждана дейност по разделяне на територията на страната на отделни общности и създаване на административни органи в тях, които да провеждат политиката на държавата и местните власти предвид тяхната йерархична съподчиненост, установена със закон.

При административно-териториалното деление от съществено значение е териториалния обхват на отделните единици в максимална степен да е съобразен с действителните граници, в които протичат социално-икономическите процеси. Оптимално съответствие между реално формиралите се социално-икономически общности и административно-териториалните единици подпомага управлението на тези процеси и стимулира развитието им. Така посочените основни постулати са основно на територия (Станев, Ботев, Ковачев, & Генчева, 2000). За съжаление често се срещат примери за неудачно административно-териториално деление, несъобразено с реално изградените връзки между отделните елементи и структури, което се превръща в пречка за успешното функциониране и развитие на административно-териториални единици (Личев, 2001) , (Личев, Възможности за промени в Административно териториалното деление (Хронология и съвременни аспекти), 2018).

Причините за тези проблеми в териториалната структура на страната са различни, но могат да се групират няколко групи, като основните от тях са: исторически, политически, демографски и др.

В историята на България се осъществяват множество административно-териториални деления.

Най-дълго просъществувалото деление е това от 1959 – 1987 г., при което у нас има 28 окръга. По-късно те бяха обединени в 8 области

– гр. София, Софийска, Пловдивска, Хасковска, Бургаска, Варненска, Разградска (по-късно Русенска), Ловешка и Михайловградска (днешна Монтана). От 1 януари 1999г. бяха върнати отново 28-те области, а също и 264 общини и 3913 кметства (Личев, Регионалната политика и административно-териториално деление в България, 2012). Едва ли има друга страна в Европа с толкова чести административни промени. През годините са застъпвани множество проекти за ново административно-териториално деление. Защитници имат и три, четири – и петстепенните схеми. Съществуващите варианти могат да се обобщят в две основни групи като „раздробяване“ на териториалните единици и „окрупняване“. При първият основната идея е, че по-малките единици осигуряват възможност за по-лесен достъп на местната власт до всеки жител. Като че, по-силната тенденция е тази, при която се има предвид цялото историческо развитие на административно – териториалното деление на нашата страна.

През последните години регионалната политика се очертава като една от ключовите теми след присъединяването ни към Европейския съюз. И до сега както вече бе посочено, при всички членки съществуват региони, подпомагани от структурните и социалните фондове в Европейският съюз. По системата на ЕС над 90% от териториалните единици в страните нови членки също се нуждаят от подпомагане. Така, че налице е нарастване на конкуренцията между отделните териториални единици в обединяваща се Европа.

В публичното пространство неедноктатно се лансират идеи за окрупняването на нашите териториални единици-области. При обсъжданата стратегия за развитие (до 2020 г.) в Министерския съвет се обсъжда вариант за 12 области. Могат да се посочат дори възможни варианти с 6 области (като тя съвпада със статистическите райони), 8 или 9. Всички тези проекти имат своето основание, когато става дума за кандидатстване за финансиране от структурни фондове на ЕС, но подобна задача биха изпълнили и вече обявените шест района за планиране. Не на последно място такова окрупняване на административно-териториалните единици би довел до нарастване на административният апарат и той ще стане много по-тромав. Налага се и променя на редица закони, тъй като административно-териториалната структура от две степени, би станала тристепенна – общини, околии и окръзи.

Териториалните различия в България се проявяват в по-остра форма в по-малките административно-териториални единици, а не между статистическите райони. Подобни изводи се правят и в Националния план за регионално развитие.

Още по-сериозни промени трябва да се осъществят при уедряването на общините в България, което ще доведе до намаляване на техният брой. В условията на остра демографска и икономическа криза множество общини нямат икономически, демографски и инфраструктурен капацитет за самостоятелно развитие. Не на последно място техните центрове нямат и необходимият институционален и административен капацитет, за да работят с оперативните програми на ЕС Бояджиев, (Бояджиев & Др., 2018).

Според нас обхвата на окрупнените териториални единици би трябвало да отговаря на ЗАТУРБ, а именно да са с население над 5000 души, с център, колкото за обявяването на град – 3500 души и максимална пътно-транспортна определеност на населените места от центъра на общината на не повече от 40 км (Закон за административно-териториално устройство на РБ, 2011). По този начин общините с център над 3500д.ще станат общо 154бр.,а с население над 5000д.общо 224бр.Тези критерии естествено не могат да се приемат механично. Логично е да се обсъди всеки конкретен случай.

Съвременното развитие на ЕС и мястото на статистическите райони на Република България показват следните особености. Преди всичко 5 от тях са сред най-бедните като Северозападният район е в дъното на класацията по регионален БВП на глава от населението, измерен спрямо покупателната способност. След него се нарежда Северният централен район, който дели място с френския район Майот. Следващите места отново са за 3 района в България - Южен централен, Североизточен и Югоизточният. Единствено Югозападният район у нас, към който спада столицата ни показва малко по-добри данни (79% от средното за съюза на БВП на глава от населението). От общо 20 региона с БВП под 50% пет са в България, по четири в Гърция и Унгария, три в Полша и по два във Франция и Румъния („5 района у нас сред най-бедните в ЕС“, 2019).

В последните години във връзка с членството на нашата страна в ЕС и възможностите за усвояване на европейско финансиране се налага промени в териториалния обхват на районите за планиране. Доскоро изискването на ЕС бе за поне 750хил.д., а сега това изискване е за 800хил.д. Не на последно място този процес се задълбочава поради острата демографска криза обхванала почти цялата територия на страната. В момента два от съществуващи района не изпълняват посоченият регламент – Северозападен и Северен централен.

От началото на 2018г. при проведените т.нар. „обществени обсъждания“ от МРРБ са обсъждани няколко варианта на схеми с четири,

пет и шест района. Всички те повтарят проблемите и пропуските, които съществуват и при сегашната схема. Преди всичко поредното районираване се извършва по чисто демографско-статистически показатели. На практика не вземат предвид географските особености. Никой от авторските колективи не може да посочи връзките между отделните селища и териториалните единици. Не остават решени и споровете за административното устройство на районите.

При схемата с четири района са обсъждани два варианта. При първия са отделени следните райони – Дунавски, Черноморски, Тракийско-Родопски и Югозападен. При този вариант е спорно дали съществуват изобщо връзки между различните части на Северна България и защо е разположена Пазарджишка област в Югозападния район. Спорно е дали София – Столица не трябва ли да бъде обособена в отделен район. При втория вариант цялата западна част на страната е отделена в самостоятелен район. Тук влиянието на София се увеличава, върху огромна територия.

Вариантът с пет района до голяма степен повтаря досегашното районираване, като единствената разлика е увеличаването на Северозападния район и с областите Велико Търново и Габрово и присъединяването на останалите области от Северния Централен към Североизточния район. Съществува и още един вариант със схема с шест района. При него се определят – Западен, София – столица, Северен Централен, Североизточен, Югоизточен и Южен Централен район. Прави впечатление отделянето на столицата като самостоятелен район, а също и увеличаването на Северния Централен район с областите Разград и Силистра (www.strategy.bg, 2019) .

Всички тези варианти създават редица въпроси и дават много малко отговори. Преди всичко: 1 дали е необходимо отделяне на София – столица в отделен район; 2 спорно е дали най-северните части на България трябва да бъдат в Западният район; 3 наличието на област Пазарджик в Югозападния район също е неправилно. 4 спори се и съществува напрежение между София и Благоевград, Варна и Бургас, Русе и В. Търново и др.

Повечето представители на практиката приемат първата от двете версии с четири района. Предлага се „районите да нямат административни центрове, а такива които да осъществяват функции по планиране, програмиране, ресурсно осигуряване, наблюдение на регионалното развитие („Намаляват районите за планиране от 6“ на 4, 2018).

Заключение

В настоящето изследване се прави опит за анализ на възможностите за промени в административно-териториалното устройство на Република България. Административно-териториалната реформа трябва да продължи. Подобен подход към регионалното развитие у нас ще спомогне за приобщаване към световния опит и адаптация към общоевропейските изисквания.

ЛИТЕРАТУРА

Бояджиев, В., & Др. (2018). Социално-икономическото райониране на България – традиции, съвременни достижения и проблеми. *България на регионите*, (pp. 21-37). Пловдив.

Гешев, Г. (1999). *Проблеми на регионалното развитие и регионалната политика в Република България.* София.

Григоров, Н., & др. (1994). *Териториалното и селищно устройство на Република България до 2010 г. и след нея.* София: НЦТРНСП.

Карастоянов , С., & Попов, А. (1997, 4-5). Регионалната политика и икономика на България. *Обучението по география*, p. 5.

Личев, Т. (2001). *Административно-териториално деление и регионална политика на Република България, Управленски и маркетингови аспекти на развитието на балканските страни.* Кранево.

Личев, Т. (2012). Регионалната политика и административно-териториално деление в България. *20 години инвестиции в бъдещето*, (pp. 360-369). В. Търново.

Личев, Т. (2018). Възможности за промени в Административно териториалното деление (Хронология и съвременни аспекти). *„Годишна университетска научна конференция“ том VI* (pp. 179-186). В. Търново: НВУ.

Станев, Х., Ботев, Й., Ковачев, С., & Генчева, С. (2000). *Административно-териториално устройство на Република България.* София.

„5 района у нас сред най-бедните в ЕС“. (2019, 02 28). *Вестник „Труд“*, p. 15.

„Намаляват районите за планиране от 6“ на 4. (2018, 10 3). *Вестник "Труд"*, p. 3.

Закон за административно-териториално устройство на РБ. (2011). София: МСТР.

(2008). *Закон за регионалното развитие.*

www.strategy.bg. (2019). София: МСТР.